Hallituksen esitys 30/2026 eduskunnalle laeiksi metsälain, luonnonsuojelulain ja Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta – ympäristöministeriön vastine maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle,

ympäristöministeriö antaa kirjallisen vastineensa ympäristövaliokunnan lausunnossa ja annetuissa asiantuntijalausunnoissa maa- ja metsätalousvaliokunnalle esitettyihin kannanottoihin hallituksen esityksestä 30/2026 eduskunnalle laeiksi metsälain, luonnonsuojelulain ja Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta siltä osin, kun niissä on käsitelty luonnonsuojelulakiin esitettyjä muutoksia.

Ympäristövaliokunta on lausunnossaan YmVL 15/2026 vp todennut, että valiokunta kannattaa luonnonsuojelulakiin ehdotettuja muutoksia. Se on todennut luonnonsuojelulain 82 §:ään ehdotetusta muutoksesta, että ehdotettu rajattu poikkeus lintujen häiritsemisen kiellosta eräiden maankäyttömuotojen sekä rakennusten ja laitteiden käytön osalta tarkoittaa sitä, että luonnonsuojelulain lintujen suojelua ja siitä poikkeamista koskevat säännökset saatetaan vastaamaan lintudirektiivin vähimmäisvaatimuksia. Voimassa oleva säännös on edustanut lintudirektiivin edellyttämää minimitasoa tiukempaa sääntelyä. Valiokunnalla ei ole ollut huomautettavaa yleispoikkeukseen ehdotettuun rajoitukseen. Valiokunta on todennut, että komission hiljattain julkaiseman tulkintaohjeen (Commission Notice on the Guidance document on the general system of protection of bird species - Article 5 and Article 9 of the Birds Directive) mukaisesti, että lintudirektiivin tyydyttävä taso merkitsee samaa kuin luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetussa neuvoston direktiivissä (92/43/ETY) tarkoitettu suotuisa suojelun taso, joten käytännössä lintudirektiivin edellyttämä suojelutaso ei muutu lakiehdotuksen johdosta.

Ympäristöministeriöllä ei ole tarvetta lausua ympäristövaliokunnan lausunnon johdosta.

Ehdotettu luonnonsuojelulain 82 §:n muutos

Luontopaneeli, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, WWF Suomi ja Birdlife Suomi ovat suhtautuneet lausunnoissaan kriittisesti ehdotettuun luonnonsuojelulain 82 §:n yleispoikkeuksen 2 momentin muuttamiseen.

Luontopaneeli katsoo, että luonnonsuojelulain 82 §:n yleispoikkeussäännöstä koskeva ehdotus sisältää riskejä. Sen mukaan ehdotetussa säännöksessä on epäselvää, miten lajin kanta ja tyydyttävä taso määritellään ja arvioinnin voi tehdä vain asiantuntija. Luontopaneeli katsoo tässä olevan suuri riski, että vaaditaan huomattavaa näyttöä häirinnän vaikutuksesta populaatiotasolla, jotta kynnys ylittyisi. Koska hakkuut ovat pienialaisia, yksittäisen hakkuun merkitys vain harvoin ylittää laajemman valtakunnallisen tai alueellisenkaan populaationtason vaikutuksen. Vaikutuksia tulisi tarkastella valtakunnallisesti koko kesähakkuuhäirinnällä ja siten yksittäisten hakkuiden vaikutusten arviointi valtakunnan populaation tyydyttävälle tasolle ei ole mielekästä. Muutos heikentää ei-uhanalaisten lajien suojaa häirinnältä. Lisäksi ei ole takuuta, että muutos vähentäisi merkittävästi uhanalaisten ja harvalukuisten lintulajien häirintää, koska vain harvalta hakkuukohteelta on tiedossa, mitä lajeja siellä erityisesti esiintyy. Voimassa olevan oikeustilan voisi sen mukaan toimittaa kansalaisille tiedoksi muutoinkin kuin nyt ehdotetulla muutoksella, jonka voi samalla katsoa heikentävän ei-uhanalaisten lajien suojaa häirinnältä.

Suomen luonnonsuojeluliitto huomauttaa, että tahallisen häirinnän kieltoon esitettävä poikkeus ei rajoita näiden lintujen pesien ympärivuotista vahingoittamiskieltoa. Se pitää ehdotetun säännöksen ”uhanalaisen ja harvalukuisen lajin” kynnyksiä riittämättöminä ja “tyydyttävän tason” käsitettä epämääräisenä.

WWF katsoo, että ehdotettu muutos merkitsisi ei-uhanalaisten lintulajien oikeudellisen suojan heikentymistä. Vaikka muutosehdotuksen myötä Suomen kansallinen lainsäädäntö vastaisi häirinnän kieltoa koskien lintudirektiivin vähimmäisvaatimuksia, se tosiasiallisesti merkitsisi ei-uhanalaisten lintulajien oikeudellisen suojan tason heikkenemistä. WWF painottaa, että Suomella on mahdollisuus säätää lintudirektiivin vähimmäisvaatimuksia tiukemmista velvoitteista.

Birdlife Suomi katsoo, että esitys heikentää nykyistä lakia ja monimutkaistaa lain noudattamista. Lakiin kirjattu vaatimus käsitellä uhanalaisia ja harvalukuisia lajeja eri tavoin kuin muita lintulajeja, asettaa rakennustoiminnan ja maatalouden harjoittajille sekä metsänomistajille ja hakkuuoikeuden haltijoille velvollisuuden tunnistaa esiintyvät lajit, mikä vaatii poikkeuksellisen hyvää lintujen tunnistustaitoa. Muutoksen myötä toimijoille tulisi, kun alueella esiintyy uhanalainen, harvalukuinen lintulaji, velvollisuus tehdä ja dokumentoida arvio siitä, ettei toiminnan tuottama häirintä haittaa lisääntymistä tai lajin suojelutavoitteiden saavuttamista. Suomen lintulajeista kolmannes on uhanalaisia, minkä vuoksi tarve arvion tekemiseen syntyy verraten usein. Lausunnossa huomautetaan, että hallituksen esityksessä tarpeen todetaan koskevan lähinnä petolintuja, vaikka metsälinnuista esimerkiksi harvalukuinen, erittäin uhanalainen ja häiriöherkkä kuhankeittäjä on suuressa vaarassa hävitä Suomesta, ja muita kuin metsälajeja ei ole perusteluissa käsitelty.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry pitää esitettyä lain 82 §:n muutosta perusteltuna.

Luonnonvarakeskus katsoo, että yleispoikkeussäännöstä koskevassa ehdotuksessa on tarpeen selventää, miten lajin populaatio ja tyydyttävä taso määritellään. Tämä on asiantuntijatyötä, johon täytyy osoittaa resursseja. Lisäksi se on kiinnittänyt huomiota Suomen metsäkeskukseen ja elinvoimakeskuksiin viime vuosina kohdistuneisiin resurssileikkauksiin ja organisaatiouudistukseen sekä esittänyt huolensa yleisestä ympäristövalvonnan kapasiteetin heikentymisestä.

Ympäristöministeriö toteaa vastineenaan ehdotetun luonnonsuojelulain 82 §:n osalta seuraavaa:

Mikäli ehdotettua säännöstä ei lakiin sisällytettäisi, metsätalouden harjoittaminen pesintäaikaan saattaisi vaikeutua merkittävästi Voore Mets -tuomiossa omaksutun tahallisuuden tulkinnan johdosta.

On selvää, että sanamuodon perusteella ei-uhanalaisten lintulajien suojelutilanne heikkenee, mutta käytännössä tosiasiallisesti tilanne niiden osalta säilyy ennallaan, kun taas uhanalaisten ja harvalukuisten lintulajien osalta oikeustila paranee, koska häirintäkiellon soveltuvuus myös metsätalouteen on selkeytynyt.

Säännöksessä käytetty ”tyydyttävän tason” käsite rinnastuu ympäristövaliokunnan lausunnossa todetusti luonnonsuojelulaissa muissa kohdin käytettyyn suotuisan suojelutason käsitteeseen, joka on lain 3 §:ssä määritelty sisällöllisesti. Sen tulkinta on vuodesta 1996 lukien lakiin sisältyneenä katsottava jo vahvasti vakiintuneeksi.

Ehdotettu luonnonsuojelulain 120 §:n muutos

Suomen luonnonsuojeluliitto ry katsoo lausunnossaan, että kysymys tietojen luovuttamisesta tulisi ratkaista osana tietovarantoja koskevaa hallituksen esitystä. Se on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota siihen, että säännösehdotus on lisätty lakiehdotukseen lausuntokierroksen jälkeen ja katsoo, että lajitiedon jakaminen

vaatisi perusteellisemman valmistelun ja vaikutusten arvioinnin, joten asia tulisi palauttaa uudelleen valmisteltavaksi.

Birdlife Suomi ry vastustaa ehdotettua muutosta ja katsoo, että tulisi toimia nykykäytännön mukaan, jossa viranomaiset tarkistavat lajitiedot metsänkäyttöilmoituksen saatuaan. Monet luontotiedot ovat sensitiivisiä siksi, että lajeihin tai luontotyyppeihin kohdistuu uhkaa. Lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että petolinnuista useat ovat uhanalaisia ja vähentyneitä, ja niiden pesintöihin kohdistuu edelleen myös tahallista vainoa, minkä lisääntymistä se pitää merkittävänä riskinä. Tätä riskiä ei ole käsitelty esityksen vaikutusten arvioinnissa.

Suomen Metsäkeskus toteaa lausunnossaan, että myös vastaavien muiden luonnonsuojeluntietojärjestelmään sisältyvien eliölajien esiintymispaikkoja koskevien tietojen saaminen olisi tarpeen jo siinä vaiheessa, kun maanomistajat ja toimijat suunnittelevat metsätalouden toimenpiteitä. Se kuitenkin toteaa, että tätä asiaa on perusteltua arvioida vireillä olevan ympäristöhallinnon tietovarantoja koskevien säännösten uudistamisen yhteydessä.

Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että esityksessä ehdotetaan poikkeamista julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 14 kohdan salassapitoperusteesta, jonka mukaan salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja uhanalaisista eläin- tai kasvilajeista tai arvokkaiden luonnonalueiden suojelusta, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi kysymyksessä olevan eläin- tai kasvilajin tai alueen suojelun. Kyse on julkisuusolettamaan perustuvasta vahinkoedellytyslausekkeesta, jonka mukaan asiakirjat ja tieto ovat julkisia, paitsi jos tiedon antaminen aiheuttaisi vahinkoa tai vaaraa salassapitoperusteen suojaamalle intressille. Vahinkoedellytyslausekkeen täyttymistä arvioidaan tilanne- ja tapauskohtaisesti. Asiakirja ja tieto voidaan siis antaa, jos tiedon antaminen ei kyseisessä tapauksessa vaaranna uhanalaisen eläin- tai kasvilajin tai alueen suojelua.

Ympäristöministeriö toteaa vastineenaan tältä osin, että se yhtyy oikeusministeriön tulkintaan siitä, että voimassa olevan lainsäädännön nojalla lajitieto on julkista, ellei sen antamisesta aiheudu julkisuuslain vahinkoedellytyslausekkeessa ilmaistu vahinko tai vaara. Nyt kyseessä olevassa lakiesityksessä tarkoitettuun tarkoitukseen eli lintujen pesintöjen huomioimiseksi tarkoitettu tieto ei lähtökohtaisesti vaaranna lajin suojelua, vaan edistää sitä, joten julkisuuslain nojalla tieto ei ole salassa pidettävää. Ehdotetun luonnonsuojelulain 120 §:n muutoksen merkitys jäänee käytännössä hyvin vähäiseksi.